

פרטיכל מס' 2/

מישיבת ועדת הכספים

ביום ד', כב. בתמוז תש"י (7.6.50)

נוכחים חברי הועדה:

היו"ר ד.צ. פנקס
א. אלישר
י. אפשרתי
י. בדר
ש. דיין
א.ס. גניחובסקי
א. חושי
פ. נפתלי
מ. סנה
י. רוקח
ב. רפטור

מוזמנים:

ד. שפיר - האפוטרופוס על נכסי נפקדים.

ד"ר א. ברגמן - מטעם משרד האוצר
מר זגבי - מטעם משרד האוצר
ד"ר פורת - היועץ המשפטי
ד"ר קיטרון - מטעם משרד המשפטים
מ. אילון - מזכיר ועדת הכספים
ש. ספיבק - מטעם משרד האוצר.

הישיבה נפתחה בשעה 09.15.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני פותח את הישיבה.

לפני שנעבור לסדר היום, ברצוני להעיר הערה על מה שכתוב היום בעתון "הארץ". בישיבת הועדה אחרונה, כשדברנו על הצעת מס על כרטיסי בטיחה, בקש שר האוצר לא לפרסם זאת לעת עתה ברבים, כי מס כזה צריך לבוא לצבור לאחר הסברה והודעה. על אף כל זה, אני מוצא היום בעתון הודעה על דבר זה.

אינני יודע מדוע אין החברים סכבדים את עצמם. אין כל אמצעי דיסציפלינרי למנוע זאת, אבל ברור לי שהידיעה יצאה מאחד מחברי הועדה. אני חושב שאי אפשר להמשיך לעבוד בדרך זו. אם חברי הועדה רואים עצמם כעורכי עתונים - יודיעו לי על כך.

י. רוקח:

לדעתי, הגורם לכל המצב הזה הוא המזנון. יש הכרח לשנות את המצב, כי העתונאים מסתובבים שם תמיד, מקשיבים לדברינו ומפרסמים אחרי כן את הידיעות שהם שומעים.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני מסכים שנרון היום על בעית המזנון.

ש. רייזן:
בקשר עם הבעיה הזו, הצעתי בהצגה שהיה גם מיכום.
לדעתי, השפת מוסר לא תועיל במהותה; יש צורך
לעשות פעולה ממשית. הצעתי אז שיושל קנס מסוים. החליטו למסור את הדבר
לועדה הכנסה. ברצוני לדעת אם מספיק בדבר ואם לאו.

היו"ר ד.צ. פנקס:
מיד אחרי הישיבה בה דברנו על הבעיה הזו כתבתי
מכתב ליו"ר ועדת הכנסה, בו הועלתה על תופעה
שלילית זו. בקשתי להעמיד את השאלה על סדר יומה של הועדה ולהחליט באיזה
אמצעים יש לנקוט.

שר האוצר מבקש לאשר לו קבלת 30 עובדים נוספים
עבור שלושה משרדים חדשים של מס ההכנסה, בנהריה, טבריה ועכו. אני מצדי
יכול דק להמליץ על דבר זה, כי אם ישנה הצדקה לאיזו שהיא פקידות חדשה,
הרי היא לפקידות ההכנסה. אנו מאבדים מיליונים לירות ע"י זה שאין המנגנון
המספיק כדי להקיף את כל הבעיה. באם ישנה התנגדות לבקשה זו של שר האוצר?

ב. רפפור:
אני מסכים לכך שמסדר מס ההכנסה אינו דומה למשרדים
אחרים, אבל בעוד שאנו עומדים 2-3 שבועות לפני
אישור התקציב, תקדים כזה של קבלת עובדים חדשים אינו רצוי. כל הגורמים בכנסת
דורשים קצוצים ושנויים במנגנון ואינני יודע אם יכולים אנו כעת להסכים להגדלה
זו.

אני מציע שניציגי משרד האוצר יבדקו את האפשרות
לחכות עוד כמה שבועות, כי אחרת ישפיע התקדים הזה על משרדים אחרים.

פ. נפתלי:
אינני מקבל את תורתו של ברל רפפור. עלינו להכדיל
בין מנגנון הקשור בהכנסה לבין מנגנון הקשור בהוצאות
ברידא. לדעתי, אין לנו רשות לעכב את בקשת שר האוצר אפילו שנוע אחד.

י. רוקח:
אני מציע שיעבירו את הפקידים העומקים במס הוורקו
למס ההכנסה ואז לא יהיה צורך בהוצאות כפולות.

א. חושי:
יש לי נימוק נוסף בעד קבלת בקשתו של שר האוצר.
פניתי מספר פעמים למשרד האוצר והפניתי את תשומת
הלב לעובדה שבין העובדים אין גוברים את מס ההכנסה. אני יודע זאת באופן ברור
ומתנגד לדברי חבר הכנסת ג'רג'ודה שסיפר את ההיפך. אני בעד קיצוצים רציניים,
אבל, לדעתי, אם לא יכניסו עובדים נוספים למשרדים אלה, יהיה זה ההיפך
מקיסוץ.

היו"ר ד.צ. פנקס:
תהיה לנו עוד אפשרות לבצע את הקצוצים כאשר נדון
על התקציב כולו, דברתי אתמול עם מנכ"ל המדינה
ובקשתי מסנו שימהר עד כמה שאפשר בהגשת הדו"ח שבקשנו מסנו על מספר
הפקידים עובדי המדינה. את הדו"ח השני, על יעילות עבודתם, נקבל קצת יותר
מאוחר. את הדו"ח הראשון, נקבל, כנראה, בעוד עשרה ימים. שם יהיה מקום לברר
את השאלה כולה.

לא הייתי רוצה שנעכב הכנסה למדינה אפילו ליום
אחד, מאנשים החייבים לשלם. אם נחליש פעם לבטל את משרד הוורקו ואיננו
הוורקו, כהצעתו של מר רוקח, תועבר לרשויות המקומיות, נעשה זאת, אולם כרגע אין
כל אפשרות לכך.

אני מעמיד את השאלה הזו להצבעה, כי כמה חברים
מתנגדים.

הוחלט לאשר קבלת 30 פקידים נוספים למשרד מס-
ההכנסה בנהריה, עכו וטבריה.

ס י כ נ ם :

היו"ר ד.צ. פנקס:

נשמע עכשיו את מר שפירי - האפוסטרופוס על נכסי נפקדים, על קביעת קוים כלליים לשכר הדירה

ברכוש נשוא.

ד. שפירי:

הדברים הבאים עכשיו לפניכם, באים לאחר דיון של מועצת האפוסטרופוס אשר קבעה כבר את דעתה, ולמעשה החומר כבר מוכן לפרסום ע"י שר האוצר, כתקנות. המועצה מורכבת מבאי-כוח משרד האוצר, משרד ראש הממשלה, משרד החקלאות, משרד הפנים ומשרד המשפטים. היא דנה בשאלה זו במספר ישיבות, והחומר המובא בפניכם הוא אשר הוחלט שם. במידה שהיו חלוקי דעות, אנו מביאים אותם בפניכם גם כן.

עד כמה קיים חישוב שונה במקומות שונים ולעתים גם חישובים שונים במקום אחד, כי הכניסה לדירות היתה בצורה בלתי מסודרת ואיש לא קבע קודם לכן שכר דירה זה או אחר. ישנם מקרים שאנשים משלמים שכר דירה שקבעה, בשעתו, הסוכנות היהודית; ישנם מקומות ששונות המהירים אותם קבעה הסוכנות; ישנם מקומות שהיושבים בבתיים היו במאה אחוזים מחומר עבודה ובהתאם לזה נקבע גם שכר הדירה. הגענו להכרה, ואני חושב שזוהי הכרה כללית, שיש צורך להסדיר את השאלה הזו. היא הופיעה כמה פעמים גם בדיוניה של ועדת המסנה לנכסי נפקדים והועדה קבלה, בשעתו, אינפורמציה על המצב - הן בעניני דירות והן בעניני בתי-עסק.

הצעתנו זו מתבססת בעיקר על תיקונים מסוימים בדירות. הסוכנות היהודית, לאחר שקבעה את סכומי שכר הדירה בכפרים הנטושים, הגיעה בעצמה לכלל הכרה שהוא נמוך מדי. הסכומים האלה אושרו ע"י הסוכנות היהודית לגבי עולים:

סוג א' - 3 ל"י לחדר; סוג ב' - 3 ל"י לחדר;
סוג ג' - 2 ל"י לחדר; סוג ד' - 1 1/2 ל"י לחדר. בשעתו נקבע כי מי שמקבל 2 חדרים, משפחת חיילים משלמת 8 ל"י לחוד ומשפחת עולה 4 1/2 ל"י. בעד שלושה חדרים משלמת משפחת חייל - 8 ל"י ומשפחת עולה - 7 1/2. עבור שני חדרים מסוג ב' משלמת משפחת חייל 4 1/2 ל"י ומשפחת עולה 4 ל"י; עבור שלושה חדרים משלמת משפחת חייל 7 ל"י ומשפחת עולה 6 1/2 ל"י. בסוג ג', משלמת משפחת חייל עבור דירה של שני חדרים - 4 ל"י ועבור דירה של שלושה חדרים - 6 ל"י. משפחת עולה בחצי ל"י פחות.

אנחנו אמרנו כי יש להבדיל בין החדרים השונים לפי גדלם. עד 9 מ' נחשב אצלנו רק כחצי חדר; מ-9 עד 14 מ' - 2/3 חדר ומ-14 עד 18 מ' נחשב לחדר נורמלי; מ-18 מ' ומעלה, סוג א': מאה מיל על כל מ"ר נוסף. את שאר הסוגים תראו בטבלה.

אנו שצנו את שכר הדירה כדלקמן: סוג א' - 3 1/4 ל"י. בסוגים הגבוהים אין הורדה בדירות של שני חדרים ושלושה חדרים.

סוג ב' - 2.750 ל"י, כי החלטנו שישנו הבדל בין סוג א' לסוג ב', מה שלא היה עד כה. בדירות של שני חדרים ושלושה חדרים לא שינינו דבר.

בסוגים ג' ו-ד' אין כל שינוי.

אנו החלטנו על תוספות בדמי השכירות בעד ההול. 16 מ' הראשונים הם בלי תשלום, כלומר 4 מ' לכל חדר. בעד עודף השטח משלמים 6, 4 ו-8 גרוש, לפי הסוגים, למ'. המקסימום יכול להיות: 1.200, 0.800 ו-1.600 לפי הסוגים.

בבתי עסק החשננו את האזורים בהם הם נמצאים, אולם לא כן בדירות. דירות חלקנו לפי הסוגים בצורה הבאה:

סוג א' - חדרים בכניני אבן או לבנים, בגודל של מינימם 2.800 מ"ר החדר ואור מטפיק; לפחות חלון אחז לחדר; צורת חדרים רגילה; מטבח עם קערת רחצה; חדר רחצה.

סוג ב' - בנין אבן או חמר, אותו גובה כמו סוג א', אותה כמות אור והסדורים בתוך הדירה.

סוג ג' - חדרים נמוכים יותר מאשר בשני הסוגים הקובצים; צורת חדרים רגילה ובלתי רגילה; בית שימוש מחוץ לדירה, בלי חדר-רחצה.

סוג ד' - יכולים אתם לראות בטבלה.

רצפת ביטון או עץ בסוגים א, ב, ג, מורידה את סוג הדירה בדרגה אחת. חוסר שירותים: מטבח, חדר-רחצה ובית שימוש, מורידים את סוג הדירה בדרגה אחת; כן גם דירות תת קרקעיות.

הפרטים שמסדתי עד כה נתקבלו ברוב-מכריע של הועדה. חברים אחדים הציעו ששכר הדירה בסוג א' יהיה 3 ל"י לחדר אחד נסקום 3/4 ל"י. זהו הדבר היחיד בו היו חלוקי דעות.

א.מ. גניחובסקי: בכמה משתקפת ההעלאה לעומת המצב שהיה בימי הערבים?

ד. שפירר: תוך שבועיים-שלושה יהיה לנו מפקד פנימי של הכרטיסיה לפי הסוגים ואז ננסה לעשות את החשבון. קבלנו חלוקה מלאה, לעת עתה, רק מחיפה. מספר הדירות שם הוא:

דירות בנות חדר אחד	-	6.300	-	63%
שני חדרים	-	3.209		
שלושה חדרים	-	849		
שלושה וחצי חדרים	-	.292		

דירות בנות חדר אחד	-	2.559	בירושלים:
חדר וחצי	-	168	
שני חדרים	-	1.917	
שני חדרים וחצי	-	75	
שלושה חדרים	-	568	

ביפו יורד בהרבה מספר הבירות בנות חדרים רבים. יש שם 127 דירות בלבד, בנות שלושה חדרים ו-3.513 דירות בנות שני חדרים; רוב הדירות הן בנות חדר אחד או חדר וחצי.

ברטלה, לוד וכד' יורד כמעט לגמרי מספר הדירות הגדולות וכל הדירות כמעט הן בנות חדר אחד.

אתם רואים שההכנסה אינה כה גדולה ולא היא הקובעת, אלא העובדה שזה נותן אחידות לגבי הדירות. אנו מוציאים סכומים גדולים מאד על מסים ותיקונים והתיקונים יעלו לנו השנה יותר מהסכום אותו הקצבנו - 600.000 ל"י. המסים יגיעו לסכום של קרוב ל-400.000 ל"י. ההוצאה להחזקה אדמיניסטרטיבית, גביה וכד', סביעה גם כן ל-12%-10 סגבית שכר הדירה. לחוזים עם הדיירים הכנסנו סעיף שהדייר צריך להשתתף ב-50% מההוצאות, וזה מעמיד אותנו בתנאים קשים מאד. אם הגג נוזל, למשל, אין השכנים הגרים בקומות התחתונות רוצים לשלם עבור זה, כי אינם סובלים. החלטנו שמוטב לבטל את הסעיף הזה.

י. רוקח: אני יודע כי דירה של חדר אחד ברכוש הנטוש אינה דירה עם כל השירותים כמו בבית משותף, אלא חדר מתוך דירה, כשהמטבח, האמבטיה ובית השימוש משותפים. אם הדבר כך, הרי זה נותן תמונה אחרת לגמרי מאשר אילו היו אלה יחידות דיור שלמות. אותו דבר בנוגע להול; אין זה הול לכל דירה, אלא אולם משותף, הממשש כמעט תמיד למעבר בלבד.

סכומי שכר הדירה אינם מוגזמים, אבל אם נוסיף לזה את הסכומים אותם צריכים לשלם הדיירים עבור תיקונים, עולה השכר פי הרבה, פעמים ושוב משתנה התמונה.

ד. שפירר: אמרתי שנבטל את סעיף ההשתתפות בהוצאות התיקונים.

י. רוקח: אני מרשה לעצמי להביא בפני הועדה בהזדמנות זו את בעית הבתים שיש צורך להרסם.

היו"ר ד.צ. פנקס: אם כי הפרובלימה הזו חשובה מאד, לא הייתי רוצה לדון בה בשעה שהתפנינו לדיון על שכר הדירה. ישנה ועדת טשנה הממונה על עניני האפוטרופוס ואפשר להביא אליה את הבעיות המתעוררות בקשר לזה.

אני מבקש את החברים להצטמצם כרגע בענין זה של הסכומים והסוגים בלבד.

א.מ. גניחובסקי: לדעתי, לא יכול בשום פנים שכר הדירה המוטל ע"י האפוטרופוס לעלות על זה הקבוע בבתיים היהודיים.

י. בדר: התרשמותי מהטבלה היא, שכמעט כל חדר שאפשר לגור בו כלול בסוג א'. אני רואה ששכר הדירה בבתיים הנתושים הוא גבוה יותר מזה הנגבה בתל אביב בבתיים היהודיים ולדעתי, אין זה צורך.

אפי השיטה הזו, לא קשה לעשות חשבון שחור מסוג בינוני יעלה בסך הכל 5 ל"י לאחר כל התוספות. ידוע לי שמעובדי הממשלה שהועברו ירושלים, דורש האפוטרופוס בעד חדר אחד בבית ערבי - 5 ל"י.

ד. שפיר: זה לא מדויק; הממשלה החליטה על 5 ל"י, אולם אנחנו דרשנו הרבה יותר.

י. בדר: אני חושב שצריך להקטין את שכר הדירה בסכומים גדולים, דוקא כיון שבדירות אלה גרים בדרך כלל לא ספסרים, ולא קפיטליסטים, אלא עולים חדשים, חיילים משוחררים ובעלי זכויות אחרים.

אני מבקש מהועדה פעולה מהירה, כי בצבור קמה בהלה בקשר להעלאת שכר הדירה.

א. חושי: חסר פה סוג אחד בין הדיירים. ידוע לכולנו כי ישנם אנשים, לא עולים חדשים ולא חיילים משוחררים, אלא תושבים ותיקים וקציני צבא שתפסו להם דירות מרווחות ומסלמים שכר דירה בסוף מאד. סוצוק שיהיה הבדל בין תושבים אלה, שעל פי רוב לקחו להם דירות מרווחות וטובות, ובין העולים החדשים או החיילים שקבלו דירות קטנות ובלתי מרווחות. לדאשונים צריך לקבוע, לדעתי, שכר דירה גבוה יותר. 3 ל"י לחדר בעד ווילה בת 2 1/2 חדרים על הכרמל, זה עוול משווע, כי אחרים מסלמים פי שלוש או ארבע בחדרים יהודיים בבתיים ישנים.

אני מצטרף לדעתו של מר רוקח, שישנו הבדל בין אדם המקבל חדר עם כל השירותים לעצמו ובין אדם המקבל חדר עם רבע מסנח ושימוש משותף לארבעה או חמישה שכנים בחדר הרחצה ובבית השימוש. אינני רואה כאן הבחנה כזו והיא צריכה לבוא.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני מצטרף לדעת אלה האומרים שהמקסימום צריך להיות 3 ל"י.

הסכום הקבוע כאן צריך להיות קבוע בשביל העיר ויש צורך בהורדה של 30-40% לפחות בשביל הדירות בכפרים הנתושים.

בעקבות דברי מר רוקח, צריך להיות סוג של דירות עם נוחיות משותפת. זה צריך להקטין את שכר הדירה. אותו דבר ביחס להול. יש הבדל אם זהו רק חדר מעבר או שגרים בתוכו. אם הקיסמו מחיצות, אז זה צריך להחשב כחדר שגדלו פחות מ-9 מ' ואם הוא משמש רק למעבר, הרי אין לקחת עבורו שכר דירה.

ש. דיין: הסוכנות היהודית, לרגל תפקידה לשכן עולים, היתה מתקנת בתים. מה הסכומים שהיא השקיעה, והאם החשבון הזה סוכם אתה והיא כבר אינה נחשבת לבעל-בית?

מה המצב בנוגע לתיקונים? - האם יש רווח או הפסד וכמה?

לכמה זמן משכירים את הדירות בבתי הנטושים? האם גם סוכרים בתים?

האם מקבלים שכר דירה בכפרי ההתיישבות?

ב. רפטור: אני סבור שהטבלה אשר הומצאה לנו, אינה מבטאת את המצב לאסירתו ואת התשלומים האמתיים, כפי שהדבר מתבטא במציאות. הזכירו כאן, ובצדק, שישנו סוג אנשים, תושבים קבועים, שמשכרתם קבועה וגבוהה וקיומים מסודר; הם גרים ב-3-4 חדרים ומשלמים שכר דירה נמוך. אחת מן השתיים: או שיש להוציאם מן הדירות האלה או שיש לקבוע להם שכר דירה הרבה יותר גבוה. לא ייתכן שווילה על הכרמל תעלה כ-6 ל"י לחדש. אני יכול להוכיח שליך בעל דירה מהרכוש הנטוש, בת ארבעה חדרים; על הר הכרמל, העולה 12 ל"י לחדש, בו פועל המשלם בעד חדר אחד 9-10 ל"י. זהו עוול משווע.

היה טוב אילו קבלנו רשימה מה מספר התושבים הקבועים בדירות, העולים והחיילים.

לדעתי, יש גם להבדיל בין הסקוטות ולא רק בין הסוגים. לא דומה דירה בחיפה לדירה בבאר-שבע או ברמלה-לוד ויש להבדיל ביניהן.

ישנם גם סוגים שונים של תושבים. ישנם עולים חדשים אשר הסתדרו בעבודה קבועה וישנם כאלה הסובלים מחוסר עבודה במשך זמן מסוים עד שהם משיגים כמה ימי עבודה בכביש לירושלים או בצנור המים. שניהם משלמים אותו סכום. לדעתי, יש לעשות הבדלים גם בין סוגי התושבים. הטבלה הזו נוחה מאוד ויש בה נוחיות אדמיניסטרטיבית, אבל אין בה משום נוחיות לצרכים ולעניינים.

י. אפרתי: שמעתי על קיומם של דמי-מפתח בין הדיירים בדירות הנטושות. הייתי רוצה לשמוע פרטים על דבר זה.

א. אלישר: אני תומך בדבר אנא חושי. אני מציע לאפוטרופוס לרדת לירושלים ולבקר בשכונות טלביה, בקעה וקסטון. הוא יראה שם דירות בנות 6-7 חדרים עם הול ושרותים למשפחה בת 2-3 נפשות. אני מציע שתהיה חקירה על העניין הזה.

אשר לשכר הדירה, בוועדת הכספים ובכנסת קבלנו החלטה שגם האפוטרופוס הוא רק אזרח בישראל ואין לו פריבילגיות. אני מתנגד ניגוד גמור לפריבילגיות שרוצה מר רפטור לתת לאפוטרופוס בנוגע להוצאת דיירים או אי הוצאתם. אם יש רשות כזו לאפוטרופוס, יוכל לעשות זאת לל בעל-בית. יש צורך שפעם אחת להסדיר את העניינים.

היור"ר ד.צ. פנקס: אני שוב מזכיר לחברי הוועדה כי אנו מדברים היום רק על גובה שכר הדירה.

ד. שפירר: הדברים שאנו דנים עליהם כיום הם בגדר השלמה למה שהוחלט בכנסת על החוק. השר צריך להוציא תקנות ועל פיהן תבוא הקפאת שכר הדירה. לפי זה, ישפוט השופט אח"כ.

האפוטרופוס לא יוציא אף אדם פדירתו, אם גם יגור ב-20 חדר. אין זו סמכותו והוא לא עשה זאת גם בשעה שהחוק איפשר לו לעשות זאת; הוא אמר שהממשלה תעשה זאת, אם זהו רצונה. ישנם היום די חוקי חירום ואפשרויות הפקעה ואפשר להפקיע דירות. זה שייך, לדעתי, לסמונים על המחזרות.

אשר לדמי המפתח, הם קיימים ואני שאלתי את הממשלה מה רצונה לעשות בקשר לזה. עדיין לא קבלתי תשובה, אם כי פניתי לפני זמן רב. ייתכן שלא קבלתי תשובה, היות וזה קשור עם עניני האופוזיציה. אני מתאר לעצמי מה היה קורה לו היו מתחילים לפתע במשפטים ובהוצאות מהדירות של אנשים אשר שלמו מאות לירות בעד הדירות והם באים אלינו לשנות את החוזים. הממשלה יכולה להחליט שהיא תתערב בדבר, אולם זה יהיה קשה ורציני מאד.

לענין עיר וכפר, ישנם שני סוגי כפר: באחד מהם אנו מקבלים שכר דירה ובשני איננו עושים זאת. איננו עושים בעניני הכפרים אשר יושבו ע"י מתישבים. כפרים אלה עברו לידי הקק"ל והסכנות היהודית. אשר לסוג השני, אם ייקבעו 20-30% הפרשים, לא אתנגד לזה, כי זה קיים בין כה וכה. אני רק מציע לכם לא לקבוע כעת את האחוזים נוכל להביא לכם את הפירוט מה קיים. אם תקבעו אחוז גבוה מאד, יהיה זה לרעת הכפרים, כי אנו לא נוציא יותר מאשר אנו מקבלים.

אני חושב שההצעה אשר הבאנו הנה היא הרבה מאד למטה מן המציאות, מבלי להכנס לזכרון הקיים על שכר הדירה המוקפא משנת 1941. אולם, אילו היו אוטרים לנו שהאפוטרופוס ינהג לגבי תיקונים כשם שעושים זאת בעלי הבתים, הייתי מראש מסכים להוריד סכום גבוה, מבלי שזה יגרע מהקופה; הייתי מסכים ל-20-30% ואפילו יותר מזה.

בנוגע לדירות לפקידים שהועברו לירושלים, רצינו שיוחלט על למעלה מ-5 ל"י. דרשנו שני דברים: 5 ל"י לחדש והשתתפות של 100-150 ל"י בהוצאות התיקונים. הוטל עלינו לתקן בתים שתיקון כל חדר בהם עלה לנו 400-600 ל"י והגיע עד 800-900 ל"י לתיקון חדר. שר האוצר הסכים לדרישתנו. אח"כ ישבה ועדת שרים והחליטה שאנו נקבל רק 4 1/2 ל"י וההשתתפות בתיקונים תסודר בינינו לבין הממשלה. אנו אמרנו שמוטב לנו עכשיו להשקיע תקונים בגבול 8-10 שנים בלי כל הכנסה ואני חושב שזהו המקסימום אותו אפשר לדרוש מאתנו. אי אפשר לדרוש מאתנו שנסקיע כספים ל-15 שנה, בלי כל סכויים להכנסות. בעיה זו עדיין תבורר. אני מציע בתקנות שיהיה סעיף מיוחד שיאמר: "במקרה של תיקונים מיוחדים, קיים הסכם מיוחד סחוף לתקנות אלה."

אני רוצה לחזור על משהו שאמרתי כבר, אולם כנראה לא הובנו דברי. הטבלה הזו, אם תקבל, תשמש בסיס חוקי לשכר הדירה. היא משחררת את הדיירים מהשתתפות של אותם ה-50% ההוצאות, שהם היו חייבים לשלם.

אם אנו אוטרים שמוצדק הסכום של 3 ל"י לחדר, ברצוני לבאר לכם מה המצב עם השירותים המשותפים. אתן דוגמה: היה בית בן 4 חדרים והול בן 35-40 מ'. הסוכנות היהודית הכניסה לדירה זו שלוש משפחות. לקחו חדר אחד והפכוהו למטבחיים, וזה אינו נותן לנו הכנסה. ההוצאות המוניציפאליות גדולות, התיקונים, תיקוני ביוב גדולים. לדעתי, צריך אפילו להגדיל את הסכומים כשהשירותים משותפים, היות וההוצאות הן הרבה יותר גדולות.

איננו יכולים לעשות הבדלים לפי הכנסותיהם של הדיירים. אנו מוכרחים לקבוע איזה יסוד. יש בינינו ובין הלשכות הסוציאליות סדורים מיוחדים וכן גם עם לשכות העבודה, לגבי מחוסרי העבודה העובדים 10-12 ימים בחודש. במידה שתהיה העלאה, היא לא תחול עליהם. כל עוד מצבם גרוע, אינם משלמים שכר דירה; אנו גם עושים תקונים ואיננו דורשים מהם דבר. אולם, אלה הם יוצאים מן הכלל. אי אפשר לעשות מזה כלל.

הנאיל שיש לנו חומר מפורט מחיפה, התברר לנו כי אלה הגרים בחדר אחד סוג א הם רק 40%; סוג ב' - 30%. אלה שגרים בשני חדרים: סוג א' - 52%; סוג ב' - 22%. גלומר, עולה אחוז א', יורד אחוז ג'. אלה שגרים בשלושה חדרים: סוג א' - 67%; סוג ב' - 14%. אלה הגרים בלמעלה משלושה חדרים: סוג א' - 90%; סוג ב' - 5%. זוהי גם, במידה מסוימת, משוואה לשאלת השירותים המשותפים.

היו"ר ד.צ. פנקס: הסיכומים שלנו הם המלצות בפני שר האוצר, אין
אם לנסח את הכללים שעליו לפרסם.

3 ל"י או $3\frac{1}{4}$ ל"י. אני מציע לקבוע 3 ל"י; סך נדר מציע $2\frac{1}{2}$ ל"י. דבר זה
ייקבע ע"י הצבעה.

י. רוקח: אני חושש מאד שהתשלום בעד ההול ישנה מאד
את הסכומים, לכן אני מציע לכלול זאת בהצבעה.

היו"ר ד.צ. פנקס: אינני רוצה לקשור את שני הדברים האלה
יחד; תחילה נצביע רק בעד החדרים.

פ. נפתלי: לדעתי, צריך לחבר את הדברים האלה, כי לו ידעתי
ש- $3\frac{1}{4}$ ל"י כולל הכל, הייתי מצביע בעד הסכום
הזה.

היו"ר ד.צ. פנקס: אין לשכוח שאלה הן רק המלצות בפני שר האוצר
ולא החלטות.

י. בדר: לפי חוק המעבר, על השר למלא אחרי החוקים
וההחלטות של הכנסת. לכנסת יש זכות לקבל החלטות
בכל רגע ואם היא, או ועדה מוסמכת של הכנסת מחליטה משהו, על השר למלא אחרי
ההחלטה. אני מעריך מאד את רצונו של שר האוצר לעבוד יחד עם הועדה, והוא
בענין זה יוצא מן הכלל בממשלה הזו, אבל אינני חושב שאנו מקבלים החלטות
על יסוד של העדפת שר האוצר.

היו"ר ד.צ. פנקס: לאחר שמדובר על השכירות אוטר הסעיף: שר האוצר
רשאי בתקנות לקבוע כללים שלפיהם ינהגו בקביעת
דמי השכירות. עשה זאת - אזי הכללים הם קו מנחה לשופט במקרה שאחד הדוירים
מביש תביעה. אנו בקשנו משר האוצר שימהר לקבוע תקנות. מה שנקבע כאן, יהיה
המלצה בפני שר האוצר. אין צורך לאבד את הזמן על פורמליות.

אני מציע ככלל: הול שאינו לשימוש פרטי ומשמש
רק למעבר - אין משלמים נעדרו. אם ההול מחולק - דין כל חלק כחודר.

פ. נפתלי: אני מקבל את גישתו של היו"ר, אבל אז אפשר לקבל
את הסכום של $3\frac{1}{4}$ ל"י.

ס י כ ו ם : הוחלט לקבל את הנוסחה הבאה: הול שאינו משמש
לרשות היחיד - אינו מובא בחשבון בקביעת
שכר הדירה.

הוחלט על 3 ל"י לחדר מסוג א'.

בהוראות לקביעת השכירות יהיה כתוב: שכר הדירה
בעד החדר או החדרים כולל שכר דירה בעד המטבח והנוחיות.

בסוג ג' מוצאות המלים: "והן בלתי רגילה".

בסוג ד' יהיה כתוב: "צריפים או בניינים מסוג

גרוע מן הסוגים א, ב, ג".

בשאלת העיר והכפר לא ייקבע האחוז, אלא הועדה
תמליץ בפני שר האוצר, שהוא בתקנות שלו, יקבע הפרש של אחוז מסוים בין העיר
והכפר.

בעד נוחיות משותפת תהיה הורדה מסוימת מגובה

שכר הדירה. בערך 10-20%.

ד. שפירר: אם תקבל הנקודה הזו, תקבל החלטה לא לשנות כלל את המצב הקיים, כי זה אומר הרעת המצב הקיים.

היו"ר ד.צ. פנקס: איננו עושים את חשבון בעלי הבתים כי אם את חשבון הדיירים. לדעתי, יש צורך בהמלצה על הבדלה בין נוחיות משותפת ופרטית.

רשמנו לפנינו שבתנאים אלה של שכר הדירה אין הדייר משלם בעד תיקונים שוטפים.

לגבי בתים שיש להתקין אותם לפני ההשכרה, אני מציע: פקידי הממשלה בירושלים ישלמו אותו שכר דירה כמו כולם, אבל מותר יהיה, במקרים סיוחיים, להוסיף על חשבון השתתפות בתיקונים לפני שהדיירים נכנסים לדירותיהם.

אשר לדירות גדולות, אני מציע שנקש מאת האפוטרופוס שיתן לנו רשימה בענין דירות למעלה משלושה חדרים. אנלמסאיר פתוחה את האפשרות של גביית שכר דירה גבוה מבעלי דירות אלה.

י. רוקח: אני מציע להמליץ בפני שר האוצר שלא ישכיר דירות בנות למעלה משלושה חדרים.

היו"ר ד.צ. פנקס: טוב יותר שתחילה נלמד את הבעיה: כמה דירות כאלה ישנן וכמה מקבלים בעדן שכר דירה.

ד"ר פורת: אשר לתיקונים, תהיה החלטת הוועדה בלתי חוקית, היות וחוק הגנת הדייר משנה זאת.

היו"ר ד.צ. פנקס: אם זה נגד החוק, תמצא הדרך שזה יהיה חוקי.

אשר לדמי מפתח, אני חושב לרע מאד שהאפוטרופוס מרשה זאת ומפתח את האפשרות של לקיחת דמי מפתח. זה גם מציין עד כמה קשה היא שאלה זו. אני מציע שהממשלה תקבע בענין זה עמדה ברורה ותודיע את עמדתה.

י. בדר: אני חושב שההחלטות אשר נתקבלו כאן היום הן חמורות מאד, ואני שומר לעצמי את הזכות להלחם נגדן בכל מקום במסגרת החוקית, ואינני חושב שמה שנשמע כאן היום הוא ענין סודי. אני חושב שלכלנו הזכות להביא את העניינים האלה בהקדם לידיעת הקהל, אם הוועדה לא תחליט אחרת.

היו"ר ד.צ. פנקס: היות וקבלנו המלצות, אני מבקש לראות את הדיון, עד אשר יגיד לנו שר האוצר אם קבל או לא קבל את המלצותינו, כדין נתנאים סודיים, שאין לפרסם אותם, עד שנשמע את תשובתו של שר האוצר.

א. חושי: בענין דמי המפתח, אני מציע שהוועדה תקבל החלטה ברורה האומרת; כי ברכוש הנטוש אסורים דמי מפתח והוועדה מטילה על הממשלה לאחוז באמצעים.

י. בדר: האם מוסכם שעד שהשר יענה, הדיונים הם פנימיים?

היו"ר ד.צ. פנקס: העובדה שהוועדה דנה בעניינים אלה אינה סודית; הפרטים וההמלצות הם בגדר דיון פנימי שאין מפרסמים אותו.

לפני שנמשיך בדיון, ברצוני לומר מלים מספר בקשר לעבודתנו בשבוע הנא. אני מציע שהוועדה תבקש מהנשיאות לבטל את ישיבות הלילה

בשבוע הבא, כדי שנוכל לקיים חסש ישיבות.

י. בדר: אני מציע שביום שני או רביעי לא תהיינה בכלל ישיבות כנסת, כדי שנוכל לשבת כל היום ולהתקדם.

ב. רפטור: אני מציע שהנכסת תעבוד מ-8-3 והועדה תשב בבקר ובלילה.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני מציע שבשמונה נחיל את ישיבות הערב שלנו ותהיה הפסקה קצרה כדי להינפש.

אנו עוברים לדיון בבתי-עסק.

ד. שפריד: אני רוצה להקדים שתי הערות, אחת מהן הערה טכנית. בדירות קבענו סוגים, מבלי להתחשב באזור שהן נמצאות, בעוד שבבתי עסק קבענו אזורים, מבלי להתחשב בסוג. בנינו את ההצעה הזו על יסוד המצב הקיים בשתי הערים הגדולות: יפו וירושלים. את חיפה אנו משווים ליפו וירושלים נמצאת בדרגה מיוחדת.

(קורא את ההצעה).

אמרנו כי מבחינת המסכר חשוב רק חלק ידוע מהחנות, ולא כל גדלה. על פי התיעצויות עם מומחים, קבענו 25 מ² הראשונים. לגבי בנקים, מסעדות וכד', המבצלים את השטח במלואו, תהיה השכירות כמו לגבי 25 מ² הראשונים בבתי עסק אחרים.

אשר לנוסח ההצעה, הוא עדיין אינו מלוטש, כי חשבנו להביאו לוועדה רק בשבוע הבא ולפתע היה עלינו למהר.

בכל עיר ישנם שלושה אזורים ו-3 אזורים משנה. אזור כולל היקר מרכזי ואזורי משנה פחות. בעוד שביתו המחירים הם 6-7 ל"י, הרי בירושלים הם רק $3\frac{1}{2}$ - 3 ל"י.

ישנה טבלה ג', שזהו חישוב דמי השכירות בבתי עסק ששטחם אינו עולה על 16 מ². שם השכירות היא 5 ל"י למטר.

היו"ר ד.צ. פנקס: אם גדלה של חנות גלנטריה הוא 5x10 מ², והיא נמצאת באזור הטוב של העיר, משלמים בעד 25 מ² הראשונים 7 ל"י למטר לשנה ובעד הנותרים $3\frac{1}{2}$ ל"י לשנה בעד מטר. כלומר, כ-22 ל"י לחדש בעד חנות כזו. לדעתי, זהו סכום גדול מאד. כולם יפשו את הרגל, אם יהיה עליהם לשלם סכומים כאלה. מצבם של האנשים האלה הוא קשה מאד בדרך כלל, ואינני רואה כל הצדקה לשכר דירה כה גבוה. כל חנויות המכולת בתל-אביב משלמות 5-12 ל"י לחדש וחנויות הגלנטריה - 7-8 ל"י לחדש. אני מדבר על בתים ישנים בתל-אביב ואלה הם כולם בתים ישנים. יוצא שאנו מכבידים מאד על האנשים שקבלו את החנויות ברכוש הנטוש. אלה הם ברונם מקרים סוציאליים או עולים חדשים, אלמנות וכד'. איך אפשר להטיל עליהם שכר כל כך גבוה? אינני מבין ואינני מסכים לזה.

י. רוקח: אני מכיר את האנשים שקבלו את החנויות האלה, ורובם אינם מבוטחים. הם באו לארץ שבורים ורצוצים, חולים ונכים, ובמקום להקל עליהם, אנו באים כאן ומכבידים עליהם לאין ערוך. הם לא יוכלו לעמוד בזה. הם משלמים כל כך הרבה מסים, ולא יוכלו עוד לשלם את שכר הדירה הגבוה.

ד. שפריד: אני חושב שאם אנו לוקחים את סוג א' של בתי העסק האלה ועליהם דנים - ועדת הכספים דנה על דבר שאינו קיים במציאות. יש צורך לדון לפי המציאות: 53% מבתי העסק ביפו ישלמו סלירה אחת עד 8 לירות לחדש; 22% ישלמו מ-8 ל"י עד 12 ל"י; 18% ישלמו מ-12-20 ל"י לחדש; הבנקים ובתי העסק הגדולים מהווים רק 8% והם ישלמו סכומים גדולים יותר.

י. רוקח:

אף על פי כן, אינני משנה את דעתי. ייתכן שהאפוסטרופוס צודק בדברים רבים, אבל הדרגה הזו טעונה אישור. גם ל"י לשנה על כל מ"ר זה הרבה מאד. לדעתי, אין הדרגה צריכה להיות למעלה מ-5 ל"י. צריך גם להוריד מ-25 מ"ר הראשונים. אני מציע להוריד זאת ל-20 מ"ר.

ב. רפטור:

ישנן דרגות שונות של אנשים, רוחיהם וקיומם. אינני מולזל בעבודת החנווני, אינני רוצה לפגוע באיש היחיד, אבל אני יודע שחנוונים רבים התעשרו מאד בזמן המלחמה מספסרות וכד'. אם נקח רשימה של סאה חנוונים, יתברר שרק עשרה אחוזים הם עניים. כשם שלא אתכחש לעובדה שישנו פועל הסזתכר 5 ל"י ליום, כן רואה אני בבירור את מצנם של החנוונים, לכן אינני יכול לקבל את הצעתו של רוקח.

פ. נפתלי:

ברגע זה אין מענינת אותי השאלה של טעמו החנווני בארץ, אלא לדעתי צריך למנוע את הרושם, או את העוכדה, של ניצול העולים החדשים בהשוואה עם הישוב הקיים. מה הבסיס בהשוואה עם שכר החנויות בערים?

היו"ר ד.צ. פנקס:

תפקידנו כאן הוא, לקבוע שכר דירה אשר לא יפלה לרעה את העולה החדש. זהו הקו שלפיו אנו צריכים ללכת.

י. רוקח:

מר רפטור תאר את החנוונים בצורה שאני מאד מצטער עליה ולגמרי לא התחשב במצנם הקשה. עלינו גם לזכור שלחנוונים ביפו ישנם איים אחריים לגמרי והם חיים בסביבה אחרת לגמרי; הקלינטורה שלהם היא אחרת.

י. אפרתי:

אני גם כן התרשמתי שישנה הגזמה בקביעת דרגות שכר הדירה, אבל אף אחד אינו יכול להציע הצעה קונקרטית. אני מציע שהועדה תביע את דעתה שאנו בעד שנויים להקלה. כשיהיו התקונים, יובאו שוב לפנינו ואז נחליט.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני מציע למר שפריר לחשוב בדבר. הוא רוצה גם לתקן את הנוסח, ולאחר שיעשה זאת - יביא לנו הצעה אחרת.

ד. שפריר:

כל הכללה אינה מוצדקת ולכן לא צודקים גם מר רוקח וגם מר רפטור. אין חנויות שהן למעלה מ-15-18 מ"ר; גם בסוגים ב' ו-ג' אין החנווני משלם למעלה מ-8-6 ל"י לחדש המסיימום הוא - 10 ל"י לחדש וזה כמעט שווה לתושבים הותיקים. מי משלם יותר? בתי העסק הגדולים בשני מקומות מרכזיים ביותר. היתה ועדה לחלוקת בתי-עסק, שהיתה מורכבת מבאי כוח הסוכנות היהודית, משרד המסחר והתעשייה, משרד הפנים, משרד לנפגעי מלחמה והמשרד שלנו. הם ביקרו תחילה מי רוצה לקבל חנות גדולה ואסרו שיתנו חנויות כאלה רק למי שיש לו אפשרות להשקיע כספים ולפתח פסחור מסוג גדול. כשבנו שבכמה מקומות הבטיחו אנשים לפתוח עסקים גדולים ולא עשו זאת. כשאנו רוצים לחלק את החנות לשני אנשים, בעל החנות אינו מסכים. כונתו היא לקבלת דמי ספתח, וזאת אנו רוצים למנוע. אנו מוכנים להתחשב עם מקרים סוציאליים יוצאים מן הכלל, בדיוק כמו בשכר דירה. אנו מוכנים לשתף פעולה עם איגוד הסוחרים ולבדוק את המקרים היוצאים מן הכלל. אבל אינכם יכולים לשבת כאן ולדרון על המקרים היוצאים מן הכלל כאילו הם הכלל.

אני סבור שאם ישנה איזו שהיא הצדקה להקפאת השכירות בדירות, אין כל הצדקה לגבי הקפאת השכירות בבתי העסק. אני מכיר די הרבה סוכרי ידקות שיש להם סגושים בתל-אביב, ולא סגרש אחד; הם מתעשרים בכל שנה כי אינם משלמים כמעט שכר דירה ולדעתי, אין לזה כל הצדקה כלכלית.

היו"ר ד.צ. פנקס: מד שפירי אומר כי לטעין 12 יש צורך להכניס תוספת: "נקבעו כללים נאלה, רשאי האפוסטרופוס לשנות את דמי השכירות שנקבעו בכל חוזה שכירות כדי להתאימם אל אותם הכללים. לצורך טעין זה רואים שינוי כזה לקביעת חוזה השכירות ודמי השכירות ששוננו כדמי השכירות שנקבעו בחוזה השכירות". משרד המשפטים מצייע את התוספת הזו. האם ד"ר פורת חושב אותה לנחוצה?

ד"ר פורת: זה בא כדי לאפשר כרגע לקבוע את שכר הדירה, לא לפי מה שקבוע בחוזים, אלא לאפשר שינוי. אמנם צריך להעביר זאת לכנסת כהצעת חוק - אחרת יש צורך להודיע זאת.

א. אלישר: דבר זה קובע חוגים שונים של דיירים ואני דורש דיון סקין בעניין זה.

היו"ר ד.צ. פנקס: כל מה שנאמר כאן הוא, שאם האפוסטרופוס יקבל את כל התקונים, הוא רשאי וחייב לתקן את כל חוזי השכירות. אם עשה זאת - הכתנו בחוזה השכירות הסתוקן, הוא שכר הדירה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.30.